

2. Березовська О.В. Розвиток навичок аудіювання на заняттях з іноземної мови. *Міжнародні Челпанівські психолого-педагогічні читання*. Т.12. 2014. С. 25-30. URL: <https://dspace.nuft.edu.ua/server/api/core/bitstreams/a36d38e3-a7b3-4d95-9e45-3c5b7095dea5/content>

3. Канюк О.Л., Козубовська І.В. Формування умінь іншомовного ділового спілкування у майбутніх соціальних працівників. Монографія. Ужгород, 2008. 140 с. URL: [https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/13966/1/монографія 2020008.pdf](https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/13966/1/монографія%2020008.pdf)

4. Комунікації в публічному управлінні: аспекти організаційної культури та ділового спілкування : навч. посіб. / уклад.: Гошовська В. А. та ін. К., 2016. URL: <https://decentralization.ua/uploads/library/file/458/2.pdf>

5. Саннікова С.Б. Управлінське спілкування та його значення в діяльності керівника. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/01/21-1.pdf>

6. Тарнопольский О.Б., Кожушко С.П. Методика обучения английскому языку для делового общения. К.: Ленвиг, 2004. 192с.

7. Halian, I., Halian, O., Gusak, L., Bokshan, H., Popovych, I. Communicative Competence in Training Future Language and Literature Teachers. *Amazonia Investiga*. Vol. 9. Issue 29: 530-541 / May, 2020 URL: <http://dx.doi.org/10.34069/AI/2020.29.05.58>

8. Sweeney S. English for Business Communication. Student's Book. Cambridge: Cambridge University Press, 2015. 126 p.

REFERENCES

1. Robocha programa navchalnoi dystsypliny «Dilova inozemna mova» dlia zdobuvachiv vyshchoi osvity, shcho navchaitusia za spetsialnistiu 281 «Publichne upravlinnia ta administruvannia». (2023). [Program of the discipline "Business Foreign Language" for higher education students majoring in 281 "Public Administration and Management"]. Kherson: KhDAEU. 17 s. [in Ukrainian]

2. Berzovska, O.V. (2014). Rozvytok navychok audiiuvannia na zaniattiakh z inozemnoi movy. [Developing Listening Skills in Foreign Language Classes]. Mizhnarodni Chelpanivski psykholoho-pedahohichni chytannia. URL: <https://dspace.nuft.edu.ua/server/api/core/bitstreams/a36d38e3-a7b3-4d95-9e45-3c5b7095dea5/content> [in Ukrainian]

3. Kaniuk, O.L., Kozubovska, I.V. (2008). Formuvannia umin inshomovnoho dilovoho spilkuvannia u maibutnikh

sotsialnykh pratsivnykiv. [Development of foreign language business communication skills of future social workers]. Monohrafiia. URL: [https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/1966/1/ монографія2020008.pdf](https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/1966/1/монографія2020008.pdf) [in Ukrainian]

4. Komunikatsii v publichnomu upravlinni: aspekty orhanizatsiinoi kultury ta dilovoho spilkuvannia. [Communications in public administration: aspects of organizational culture and business communication]. Navch. posib. / uklad.: Hoshovska V. A. ta in. (2016). URL: <https://decentralization.ua/uploads/library/file/458/2.pdf> [in Ukrainian]

5. Sannikova, S. B. (2017). Upravlinske spilkuvannia ta yoho znachennia v diialnosti kerivnyka. [Management communication and its importance in the activities of a manager]. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/01/21-1.pdf> [in Ukrainian]

6. Tamopolskij, O.B., Kozhushko, S.P. (2004). Metodika obucheniya anglijskomu yazyku dlya delovogo obsheniya. [Methods of teaching English for business communication]. Kyiv. 192 s. [in russian]

7. Halian, I., Halian, O., Gusak, L., Bokshan, H., Popovych, I. (2020). Communicative Competence in Training Future Language and Literature Teachers. *Amazonia Investiga*. Vol. 9. Issue 29. P.530-541. URL: <http://dx.doi.org/10.34069/AI/2020.29.05.58> [in English]

8. Sweeney S. English for Business Communication. (2015). Student's Book. Cambridge: Cambridge University Press. 126 p. [in English]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

БОЙКО Любов Михайлівна – доцент кафедри публічного управління, права та гуманітарних наук, кандидат філологічних наук, доцент Херсонського державного аграрно-економічного університету.

Наукові інтереси: педагогічні та психологічні аспекти викладання англійської мови.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

BOIKO Liubov Mykhailivna – Associate Professor of Public Management, Law and Humanities Department, Candidate of Philological Sciences, Associate Professor Kherson State Agrarian and Economic University.

Scientific interests: pedagogical and psychological aspects of teaching English.

Стаття надійшла до редакції 18.09.2024 р.

УДК 37.01:81'243:159.9

DOI: 10.36550/2415-7988-2024-1-216-122-127

БОКЛАХ Дмитро Юрійович –

викладач кафедри іноземної філології та перекладу

Східноукраїнського національного університету

імені Володимира Даля

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0691-7034>

e-mail: boklah@snu.edu.ua

ІНШОМОВНІ ХУДОЖНІ ТЕКСТИ У ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

В умовах сучасної освітньої системи важливість ціннісних орієнтацій зростає, адже вони безпосередньо впливають на соціальне, професійне та особистісне становлення молодих спеціалістів. Використання художніх текстів у навчанні іноземної мови є ефективним засобом не тільки для розвитку мовленнєвих навичок, а й для формування етичних, моральних і соціальних цінностей.

Ціннісні орієнтації визначаються як стійкі установки особистості, що формуються під впливом культурних, соціальних та освітніх чинників. Художня література, зокрема, допомагає студентам усвідомити різноманіття цінностей, що сприяє їхньому особистісному зростанню. Твори художньої літератури відображають складність людського досвіду, емоції та моральні дилеми, спонукаючи читачів до глибокого осмислення життєвих цінностей і формування власної світоглядної позиції.

Аналіз сучасних літературних творів, що порушують актуальні питання толерантності, соціальної справедливості й відповідальності, стає основою для обговорення моральних та етичних дилем на заняттях іноземної мови. Методичні прийоми, такі

як дискусії, рольові ігри, творчі завдання та груповий аналіз, сприяють активному залученню студентів у процес осмислення цінностей, закладених у художніх текстах. Це, зі свого боку, формує критичне мислення та соціокультурну компетенцію.

У статті також наголошується на важливості оцінювання впливу художніх текстів на ціннісні орієнтації студентів через анкетування, фокус-групи та інтеграцію ціннісних аспектів у критерії оцінювання. Це дозволяє не лише фіксувати зміни у ставленні до цінностей, а й підвищує мотивацію студентів до саморозвитку. Таким чином, художні тексти, використовувани на заняттях іноземної мови, сприяють як мовному розвитку, так і вихованню моральних цінностей у здобувачів вищої освіти, що є надзвичайно важливим для формування відповідальних і свідомих громадян.

Ключові слова: ціннісні орієнтації; моральні, культурні, етичні цінності; критичне мислення; художній твір; студенти вищої освіти.

BOKLAKH Dmytro Yuriiovich –

lecturer at the Department of Foreign Philology and Translation,

Volodymyr Dahl East Ukrainian National University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0691-7034>

e-mail: boklah@snu.edu.ua

FOREIGN LANGUAGE FICTION TEXTS IN THE FORMATION OF VALUE ORIENTATIONS OF HIGHER EDUCATION STUDENTS

In the modern educational system, the importance of value orientations is growing, as they directly affect the social, professional, and personal development of young specialists. The use of literary texts in teaching a foreign language is an effective means not only for developing language skills, but also for forming ethical, moral, and social values.

Value orientations are defined as stable attitudes of a personality that are formed under the influence of cultural, social, and educational factors. Fiction, in particular, helps students to understand the diversity of values, which contributes to their personal growth. Works of fiction reflect the complexity of human experience, emotions and moral dilemmas, encouraging readers to deeply understand life values and form their own worldview.

The analysis of contemporary literary works that raise topical issues of tolerance, social justice and responsibility becomes the basis for discussing moral and ethical dilemmas in foreign language classes. Methodological techniques such as discussions, role-playing, creative tasks and group analysis help to actively engage students in the process of understanding the values embedded in literary texts. This, in turn, develops critical thinking and socio-cultural competence.

The article also emphasises the importance of assessing the impact of literary texts on students' value orientations through questionnaires, focus groups and the integration of value aspects into assessment criteria. This allows not only to record changes in attitudes towards values, but also increases students' motivation for self-development. Thus, literary texts used in foreign language classes contribute to both linguistic development and the education of moral values in higher education students, which is extremely important for the formation of responsible and conscious citizens.

Key words: value orientations; moral, cultural, and ethical values; critical thinking; literary work; higher education students.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. У контексті сучасної глобалізації, інформаційних технологій та стрімкого розвитку суспільства, проблема формування ціннісних орієнтацій у молоді стає надзвичайно актуальною. Вища освіта не лише повинна забезпечити студентам професійні знання, а й сприяти розвитку моральних, етичних та культурних цінностей, які є необхідними для формування свідомих, відповідальних громадян.

Ціннісні орієнтації визначають поведінку особистості, її відношення до світу, до інших людей і, зрештою, до своєї професії. У той час як традиційні методи навчання часто акцентують на передачі знань, сучасні підходи до освіти вимагають інтеграції міждисциплінарних елементів, які допоможуть формувати ціннісні уявлення студентів. Одним із найбільш ефективних засобів для досягнення цієї мети є використання художніх текстів на заняттях іноземної мови.

Художня література, завдяки своїй здатності відображати культурні, соціальні та моральні аспекти життя, забезпечує студентів унікальними можливостями для розвитку критичного мислення та емоційної чутливості. Читання художніх творів може стимулювати роздуми про людські цінності, моральні дилеми та соціальні проблеми, тим самим формуючи ціннісні орієнтації, які впливають на формування світогляду здобувачів вищої освіти. Залучення художньої літератури до навчання іноземних мов дозволяє не лише покращити мовні навички, але й сприяє глибшому розумінню

культурних контекстів, у яких ці мови функціонують.

Актуальність проблеми також зумовлена змінами у суспільстві, які вимагають від молоді здатності адаптуватися до нових умов, зокрема в умовах глобальних викликів, таких як війна, екологічні кризи та соціальні нерівності. Ціннісні орієнтації, що формуються у студентів під час вивчення іноземних мов, можуть стати основою для їх активної громадянської позиції, відповідальності та соціальної активності. Таким чином, дослідження формування ціннісних орієнтацій у здобувачів вищої освіти на заняттях іноземної мови через призму художніх текстів є не лише своєчасним, але й надзвичайно важливим для розвитку системи освіти в Україні, враховуючи виклики сучасності. Це дослідження може стати основою для розробки нових методичних підходів, які сприятимуть більш ефективному формуванню ціннісних орієнтацій у молоді.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема формування ціннісних орієнтацій у здобувачів вищої освіти є об'єктом дослідження багатьох науковців, які акцентують на важливості гуманітарних аспектів у процесі навчання. Так, І. Бех [1] зазначає, що розвиток гуманної, вільної та відповідальної особистості тісно пов'язаний із її системою духовних цінностей, які протистоять утилітарно-прагматичним. Духовність передбачає вихід за межі егоїстичних інтересів і зосередженість на моральних цінностях людства. Мета й наміри духовно зрілої особистості ґрунтуються на

надіндивідуальних цінностях, які стають основним критерієм орієнтації у світі та опорою для самовираження особистості. М. Боришевський [2] наголошує, що ціннісні орієнтації є важливим елементом у структурі свідомості та самосвідомості людини, які визначають багато її особистісних характеристик. Ці характеристики залежать від системи цінностей конкретної людини, від спектра орієнтацій, представлених у її свідомості за змістом, спрямованістю та аксіологічною важливістю, особливо в контексті моральності та гуманізму. Важливим чинником є також зв'язок системи цінностей із конкретними історичними, суспільно-політичними та ідеологічними умовами, за яких формуються ціннісні орієнтації в суспільстві та особистості. Це питання особливо актуальне для освіти та виховання молоді, де ціннісні орієнтації відіграють ключову роль у становленні особистості громадянина. Т. Буківська [3] зазначає, що зв'язок між цінностями та поведінкою відбувається через ціннісні орієнтації, які людина обирає на основі норм серед різних варіантів дій, тому ціннісні орієнтації виступають показником рівня соціалізації. О. Любовець [4] досліджуючи роль вищої освіти у формуванні ціннісних орієнтацій серед молоді в Україні, наголошує на важливості вищої освіти не лише як засобу отримання професійних знань і навичок, але і як платформи для розвитку соціальних і моральних цінностей. Н. Чубінська та М. Попко [5] аналізують актуальні підходи та методи, що використовуються для вивчення ціннісних орієнтирів у студентської молоді. Водночас Н. Мацола [6] детально досліджує аспекти формування ціннісних орієнтацій у студентської молоді, акцентуючи на психолого-педагогічних механізмах, які сприяють цьому процесу. У праці О. Поправко «Художня література як засіб формування ціннісних орієнтацій сучасної студентської молоді» [7] досліджується роль художньої літератури у формуванні ціннісних орієнтацій студентів в умовах сучасного суспільства. Автор акцентує на впливі літературних творів на світогляд молоді, їх моральні та естетичні уявлення, а також на розвиток критичного мислення та емоційної чутливості. Крім цього, С. Стеблюк [8] розглядає комплексний підхід до виховання ціннісних орієнтацій у студентів закладів вищої освіти, де визначає поняття «ціннісні орієнтації в умовах університетської освіти» як комплекс ієрархічно організованих цінностей, а також професійних знань, умінь і навичок, які супроводжуються практичним досвідом у контексті компетентнісної освіти. Це означає, що ціннісні орієнтації не існують ізольовано, а є складовою частиною освітнього процесу, що формує всебічно розвинену особистість. В. Мо-трука та А. Тищук [9] акцентують на значущості художнього перекладу в контексті розвитку ціннісних орієнтацій у здобувачів вищої освіти. Автори підкреслюють, що переклад художніх творів не лише збагачує мовленнєвий досвід студентів, а й відкриває доступ до світової культурної спадщини. Вони вважають, що знайомство з різноманітними художніми текстами сприяє формуванню духовних цінностей, таких як толе-рантність, емпатія та естетичне

сприйняття. Л. Петько [10] акцентує на необхідності створення навчального середовища, яке б підтримувало розвиток не лише мовних, а й духовних цінностей студентів, відзначаючи, що інтеграція художніх текстів у процес навчання іноземної мови є ефективним засобом, що сприяє формуванню емо-ційного інтелекту, естетичних смаків і моральних цінностей у студентів.

Таким чином, останні дослідження підтверджують важливість інтеграції художніх текстів у процес навчання іноземних мов для формування ціннісних орієнтацій у молоді. Вони свідчать про ефективність використання літератури не лише як засобу мовленнєвого розвитку, а і як інструменту виховання моральних і етичних цінностей, що є необхідним для всебічного розвитку особистості студента в умовах сучасного суспільства.

Мета статті – дослідження процесу формування ціннісних орієнтацій у здобувачів вищої освіти через використання художніх текстів на заняттях іноземної мови.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасній системі освіти формування ціннісних орієнтацій у здобувачів вищої освіти набуває особливого значення, оскільки ці орієнтації безпосередньо впливають на їхнє соціальне, професійне та особистісне становлення. Використання художніх текстів у навчанні іноземної мови є потужним засобом, що дозволяє не лише покращити мовленнєві навички, але й сприяти розвитку ціннісних уявлень.

Ціннісні орієнтації визначаються як стійкі установки особистості, що формуються під впливом культурних, соціальних та освітніх чинників. В освітньому процесі художня література допомагає студентам усвідомити різноманіття моральних, естетичних та соціальних цінностей, що сприяє їхньому особистісному зростанню. У контексті навчання іноземних мов використання художніх текстів виявляється ефективним інструментом, який не тільки сприяє розвитку мовних навичок, але й формує у студентів моральні, естетичні та соціальні цінності.

Художня література відрізняється своєю здатністю відображати складність людського досвіду, передавати емоції та етичні дилеми, що спонукає читача до глибокого осмислення життєвих цінностей. Художні твори допомагають людині побачити те, що зазвичай залишається поза увагою в повсякденному житті, дозволяючи поглянути на своє існування очима іншої людини, прийняти або відкинути її оцінку. Таким чином, вони стають своєрідним відображенням суспільного життя [7, с. 192–193.]. Через персонажів та їхні вчинки студенти мають можливість побачити різні моделі поведінки, оцінити їхні наслідки та зробити власні висновки. Таким чином, художні тексти дозволяють молоді зрозуміти соціальні норми, культурні традиції та моральні принципи, що домінують у різних соціальних контекстах.

Водночас художні тексти, такі як повісті, романи, вірші, не лише відображають культурні особливості, але й пропонують студентам можливість ідентифікувати себе з героями, переживати їхні емоції та конфлікти. Це створює умови для

глибшого осмислення таких цінностей, як дружба, любов, справедливість, відповідальність та інші.

Одним з основних аспектів використання художніх текстів у навчанні іноземних мов є вибір творів, які відображають актуальні цінності та проблеми сучасності. Це можуть бути як класичні твори, так і сучасні літературні жанри, які підіймають питання толерантності, соціальної справедливості, відповідальності та інших важливих тем. Викладачі можуть використовувати ці тексти для обговорення моральних та етичних дилем, що стоять перед героями, а також для аналізу їхніх рішень у контексті сучасного життя.

Використання художніх текстів на заняттях з іноземної мови не лише розширює словниковий запас і сприяє формуванню навичок читання, а й тренує пам'ять та розвиває соціокультурну компетенцію, що, зі свого боку, підвищує мотивацію до вивчення мови. Це також покращує вміння використовувати іноземні прислів'я, приказки, крилаті вислови, афоризми та відомі цитати з творів іноземних класиків під час спілкування. Читання художнього тексту забезпечує загальну грамотність і допомагає розвивати навички критичного мислення, аналізу та самостійності, які є необхідними для формування компетентного фахівця у будь-якій сфері [11, с. 50].

Використання художніх текстів на заняттях іноземної мови може суттєво сприяти формуванню ціннісних орієнтацій у здобувачів вищої освіти. Залучення студентів до аналізу художніх творів іноземною мовою сприяє розвитку критичного мислення, естетичного сприйняття та емоційної чутливості, що в цілому впливає на їхню духовну та культурну еволюцію. Крім того, робота з літературними текстами стимулює діалогічне спілкування, підвищує мовну компетентність і сприяє глибшому усвідомленню міжкультурних відмінностей, що є ключовим елементом формування ціннісних орієнтацій у майбутніх фахівців.

Так, читання текстів іноземною мовою слугує способом отримання інформації, яку потрібно критично опрацювати для розвитку навичок критичного мислення. Це дозволяє читачеві виділяти, аналізувати та критично осмислювати отриману інформацію. У процесі критичного читання активно залучаються пам'ять і когнітивна діяльність, включаючи такі процеси, як порівняння, узагальнення, аналіз, синтез, абстрагування та конкретизація, а також оцінка [12, с. 85–86].

Крім того, використання художніх текстів на заняттях іноземної мови для формування ціннісних орієнтацій у здобувачів вищої освіти є ефективним засобом, що допомагає студентам засвоїти моральні й етичні принципи через літературні образи. Наприклад, вивчення роману Джорджа Оруелла «1984» (George Orwell, «1984») дозволяє студентам обговорювати питання свободи, тоталітаризму та відповідальності особистості перед суспільством. Аналіз творів Ернеста Хемінгуей, таких як «Старий і море» (Ernest Hemingway, «The Old Man and the Sea»), сприяє осмисленню таких цінностей, як наполегливість, боротьба з труднощами та гідність людини. Вивчення оповідань Оскара Вайльда, зокрема «Щасливий принц» (Oscar Wilde, «The

Happy Prince»), допомагає студентам усвідомити важливість співчуття, самопожертви та благородства. Під час аналізу роману Джейн Остін «Гордість і упередження» (Jane Austen, «Pride and prejudice») студенти можуть обговорювати питання соціальної нерівності, ролі жінок у суспільстві та цінності особистої гідності. Оповідання Франца Кафки «Перевтілення» (Franz Kafka's, «Reincarnation») може викликати дискусію про людську самотність, відповідальність перед родиною та суспільством, а також про взаємозв'язок особистості та світу. Вивчення сонетів Вільяма Шекспіра (William Shakespeare) може допомогти студентам зрозуміти такі цінності, як любов, вірність, зрада і честь. Отже, художні тексти такого характеру дозволяють глибше зануритися в етичні та естетичні питання. Такі твори стимулюють дискусії, спрямовані на формування світогляду, етичних орієнтирів та моральних цінностей у студентів, розширюючи їхнє розуміння культурних і соціальних аспектів світу. Крім того, використання художніх текстів на заняттях іноземної мови сприяє не лише мовному розвитку, але й вихованню духовних і моральних цінностей у здобувачів вищої освіти.

У процесі навчання іноземної мови викладачі можуть застосовувати різні методи, які сприяють формуванню ціннісних орієнтацій. Наприклад, організація дискусій на основі прочитаних текстів дозволяє студентам висловлювати свої думки, обґрунтовувати їх і сприймати позиції одногрупників. Це сприяє розвитку навичок аргументації та поваги до думок інших. Серед основних методів, які сприяють формуванню ціннісних орієнтацій у студентів у процесі навчання іноземної мови, викладачі можуть використовувати такі:

- метод дискусії, наприклад, обговорення тем, порушених у художніх текстах, допомагає студентам формувати власну думку і розуміти різні погляди;

- метод вирішення творчих завдань, наприклад, написання есе, рецензій чи креативних переказів стимулює студентів до самостійного осмислення цінностей;

- метод ролевих ігор, наприклад, відтворення сцен з тексту дозволяє студентам відчути себе на місці героїв, що сприяє глибшому розумінню ціннісних аспектів;

- метод групового аналізу, наприклад, робота в групах над аналізом певних цінностей, що містяться в текстах, та їхньою актуальністю для сучасності.

Водночас для оцінки впливу художніх текстів на формування ціннісних орієнтацій студентів важливо використовувати анкетування та опитування студентів, що дозволить з'ясувати зміни у ставленні студентів до певних цінностей до і після вивчення художніх текстів; проведення фокус-груп, наприклад, обговорення вражень від прочитаного, аналіз отриманих знань і емоцій; тощо. Це дозволить зрозуміти, які зміни відбуваються в ставленні студентів до певних цінностей до і після вивчення художніх текстів. Також корисно вивчити, як студенти інтегрують ці цінності у своє повсякденне життя.

Включення ціннісних аспектів у критерії оцінювання студентів також може посилити їхню мотивацію до саморозвитку. Крім цього, використання художніх творів на заняттях іноземної мови дозволяє підвищити рівень володіння мовою. Художні тексти містять багатий матеріал для осмислення культурних, моральних та етичних питань, що дає змогу студентам усвідомити важливість таких цінностей, як свобода, справедливість, рівність, відповідальність і гідність. Викладання іноземної мови через призму художніх творів допомагає студентам не тільки засвоїти лексичні та граматичні структури, але й розвивати критичне мислення, аналізуючи персонажів, сюжети та конфлікти. Ціннісний підхід в освіті формує у молоді здатність до емпатії, міжкультурного розуміння, що є важливим у глобалізованому світі. Студенти можуть глибше осмислити культурні відмінності та одночасно відкрити для себе спільні гуманістичні цінності. Тому інтеграція ціннісного підходу в програму навчання іноземних мов через художні тексти є ефективним засобом виховання не тільки професійно компетентних, але й морально зрілих особистостей.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Підсумовуючи, відзначимо, що використання художніх текстів у навчанні іноземних мов є ефективним засобом формування ціннісних орієнтацій у здобувачів вищої освіти. Це сприяє не лише розвитку мовленнєвих навичок, а й глибшому розумінню соціокультурних цінностей, що є необхідним для їхнього всебічного розвитку в умовах сучасного світу. Формування ціннісних орієнтацій має стати пріоритетним завданням вищої освіти, оскільки це забезпечить підготовку компетентних, свідомих та соціально відповідальних фахівців.

У подальших дослідженнях доцільно звернути увагу на методичні аспекти інтеграції художніх текстів у програми вивчення іноземних мов. Важливо також провести емпіричні дослідження для оцінки ефективності різних підходів до використання художніх текстів для формування ціннісних орієнтацій. Особливої уваги заслуговують можливості використання художніх творів різних жанрів, культурних контекстів та рівнів складності для підвищення якості освітнього процесу.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Бех І. Д. Цінності як ядро особистості. *Цінності освіти і виховання: науково-методичний збірник / заг. ред. О. В. Сухомлинська*. Київ, 1997. С. 8–11.
2. Боришевський М. Й. Духовні цінності як детермінанта громадського виховання особистості. *Цінності освіти і виховання: науково-методичний збірник*. За загальною редакцією О. В. Сухомлинської. Київ, 1997. С. 26–27.
3. Бутківська Т. В. Проблема цінностей у соціалізації особистості. *Цінності освіти і виховання: науково-методичний збірник*. За загальною редакцією О. В. Сухомлинської. Київ, 1997. С. 27–31.
4. Любовець О. Вища освіта як чинник формування ціннісних орієнтацій української молоді. *Освітологія*. 2021. № 10. С. 37–44.
5. Чубінська Н., Попко М. Сучасний методичний інструментарій дослідження ціннісних орієнтирів

студентів. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2024. №9. С. 917–926.

6. Мацола Н. Психолого-педагогічні механізми формування ціннісних орієнтацій студентів. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2020. Вип. 27. Т. 3. С. 239–242.

7. Поправко О. Художня література як засіб формування ціннісних орієнтацій сучасної студентської молоді. *Формування освітнього простору в умовах інформаційного суспільства: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції* (м. Запоріжжя, 26–27 квітня 2018 р.). Запоріжжя, 2018. С. 192–194.

8. Стеблюк С. В. Формування ціннісних орієнтацій здобувачів вищої освіти в умовах університету. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і заальноосвітній школах*. 2024. № 93. С. 53–57.

9. Мотрук В., Тищук А. Художній переклад як важливий засіб формування духовної культури школярів і студентів. *Науковий вісник Ужгородського університету. Сер. Філологія. Соціальні комунікації*. 2014. №2. С. 99–102.

10. Петько Л. В. Формування духовних цінностей студентської молоді шляхом створення професійно спрямованого іншомовного навчального середовища в умовах університету (на прикладі вивчення англійською мовою новели О'Генрі «Останній листок»). *Проблеми освіти*. 2014. №79. С. 302–307.

11. Лебедь Ю., Киливник В. Використання літературних текстів у вивченні іноземної мови. *Молодий вчений*. 2024. №1. С. 47–51.

12. Нестеренко Н., Драгінда О. Читання художніх творів як засіб формування умінь критичного мислення студентів-філологів ЗВО. *Ars Linguodidacticae*. 2022. № 9. С. 81–101.

REFERENCES

1. Bekh, I. D. (1997). Tsinnosti yak yadro osobystosti [Values as a core of personality. Values of education and upbringing: scientific and methodological collection]. Tsinnosti osvity i vykhovannia: naukovy-metodychnyi zbirnyk. Za zahalnoi redaktsiieiu O. V. Sukhomlynskoï. Kyiv. S. 8–11. [in Ukrainian]
2. Boryshevskiy, M. Y. (1997). Dukhovni tsinnosti yak determinanta hromadskoho vykhovannia osobystosti [Spiritual values as a determinant of public education of the individual]. Tsinnosti osvity i vykhovannia: naukovy-metodychnyi zbirnyk. Za zahalnoi redaktsiieiu O. V. Sukhomlynskoï. Kyiv. S. 26–27. [in Ukrainian]
3. Butkivska, T. V. (1997). Problema tsinnostei u sotsializatsii osobystosti [The problem of values in the socialization of personality]. Tsinnosti osvity i vykhovannia: naukovy-metodychnyi zbirnyk. Za zahalnoi redaktsiieiu O. V. Sukhomlynskoï. Kyiv. S. 27–31. [in Ukrainian]
4. Liubovets, O. (2021). Vyshcha osvita yak chynnyk formuvannia tsinnisnykh orientatsii ukrainskoi molodi [Higher education as a factor in the formation of value orientations of Ukrainian youth]. *Osvitohiia*. №10. S. 37–44. [in Ukrainian]
5. Chubinska, N., Popko, M. (2024). Suchasnyi metodychnyi instrumentarii doslidzhennia tsinnisnykh oriientyryv studentiv [Modern methodological tools for studying students' value orientations]. *Aktualni pytannia u suchasni nauki*. №9. S. 917–926. [in Ukrainian]
6. Matsola, N. (2020). Psykholoho-pedahohichni mekhanizmy formuvannia tsinnisnykh orientatsii studentiv [Psychological and pedagogical mechanisms of formation of students' value orientations]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk*. №27. T.3. S. 239–242. [in Ukrainian]
7. Popravko, O. (2018). Khudozhnia literatura yak zasib formuvannia tsinnisnykh orientatsii suchasnoi studentskoi molodi [Fiction as a means of forming the value orientations of modern students]. *Formuvannia osvithnoho prostoru v umovakh informatsiinoho suspilstva: materialy Mizhnarodnoi*

naukovo-praktychnoi konferentsii (m. Zaporizhzhia, 26–27 kvitnia 2018 r.). Zaporizhzhia. S. 192–194. [in Ukrainian]

8. Stebliuk, S. V. (2024). Formuvannia tsinnisnykh orientatsii zdobuvachiv vyshchoi osvity v umovakh universytetu [Formation of value orientations of higher education students in the university]. Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh. №93. S. 53–57. [in Ukrainian]

9. Motruk, V., Tyshchuk, A. (2014). Khudozhnii pereklad yak vazhlyvyi zasib formuvannia dukhovnoi kultury shkoliariv i studentiv [Literary translation as an important means of forming the spiritual culture of schoolchildren and students]. Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Seriya: Filolohiia. Sotsialni komunikatsii. №2. S. 99–102. [in Ukrainian]

10. Petko, L. V. (2014). Formuvannia dukhovnykh tsinnosti studentkoi molodi shliakhom stvorennia profesiino spriamovanoho inshomovnoho navchalnoho seredovyscha v umovakh universytetu (na prykladi vyvchennia anhliiskoiu movoiu novely O'Henri «Ostannii lystok») [Formation of spiritual values of student youth by creating a professionally oriented foreign language learning environment at the university (on the example of studying O'Henry's novel «The Last Leaf» in English)]. Problemy osvity. №79. S. 302–307. [in Ukrainian]

11. Lebed, Yu., Kylyvnyk, V. (2024). Vykorystannia literaturnykh tekstiv u vyvchenni inozemnoi movy [The use of

literary texts in learning a foreign language]. Molodyi vchenyi. №1. S. 47–51. [in Ukrainian]

12. Nesterenko, N., Drahinda, O. (2022). Chytannia khudozhnikh tvoriv yak zasib formuvannia umin krytychnoho myslennia studentiv-filolohiv ZVO [Reading works of art as a means of forming critical thinking skills of university philology students]. Ars Linguodidacticae. №9. S. 81–101. [in Ukrainian]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

БОКЛАХ Дмитро Юрійович – викладач кафедри іноземної філології та перекладу Східноукраїнського національного університету ім. Володимира Даля, здобувач наукового ступеня кандидата філологічних наук.

Наукові інтереси: формування естетичної культури студентів ЗВО, поетика літературного урбанізму.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

ВОКЛАХ Dmytro Yuriiovich – lecturer at the Department of Foreign Philology and Translation, Volodymyr Dahl East Ukrainian National University, doctoral candidate.

Scientific interests: aesthetics culture formation of students in higher education, poetics of literary urbanism.

Стаття надійшла до редакції 25.09.2024 р.

УДК 796.011.3

DOI: 10.36550/2415-7988-2024-1-216-127-133

БРОЯКОВСЬКИЙ Олександр Вікторович –

кандидат педагогічних наук,

старший викладач кафедри теорії та

методики олімпійського і професійного спорту

Центральноукраїнського державно університету

імені Володимира Винниченка

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2627088>

e-mail: a.broyakovsky@gmail.com

ОСОБЛИВОСТІ ТРЕНУВАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ У СИЛОВИХ ВИДАХ СПОРТУ

У статті досліджено ключові аспекти тренувального процесу в силових видах спорту, зокрема теоретичні основи та практичні методики, які дозволяють спортсменам досягати високих результатів. Особливо розглянуто різноманітні принципи тренування, такі як прогресивність, індивідуалізація та системність, а також проведено класифікацію силових видів спорту, що допомагає визначити специфіку підходів до тренування. У статті також висвітлено актуальні наукові дослідження, присвячені теорії силового тренування, включаючи вагові тренажери, функціональні тренування, кругові методи, суперсети та інші.

Метою статті є детальний аналіз сучасних засобів та методів тренування у силових видах спорту, а також оцінка їхньої ефективності для визначення оптимальних підходів, що дозволяють досягати високих спортивних результатів. Стаття покликана не лише дослідити теоретичні основи тренувальних методик, але й надати практичні рекомендації щодо їх застосування у сучасних реаліях.

Основною для проведеного дослідження стали наукові праці, присвячені різним аспектам силового тренування, включаючи фізіологічні та біомеханічні підходи. Для аналізу було використано порівняльний метод, що дозволив оцінити ефективність різних методик тренування, а також системний аналіз результатів наукових досліджень з метою розробки рекомендацій для тренерів і спортсменів. Крім того, у статті наведено практичні приклади програм тренування, заснованих на поєднанні різних методів та засобів.

У результаті дослідження встановлено, що оптимальними для спортсменів є ті тренувальні програми, які враховують індивідуальні особливості та фізичну підготовку атлетів, поєднуючи різні методи силових тренувань. Найефективнішими є комплексні підходи, що включають традиційні силові вправи з використанням тренажерів та ваг, а також функціональні методи тренування, що забезпечують всебічний розвиток фізичних якостей. Виявлено, що застосування кругових методів тренувань та суперсетів дозволяє покращити витривалість і швидкість відновлення атлетів, а пірамідальні методи тренувань сприяють поступовому збільшенню навантажень.

У висновках зроблено акцент на необхідності індивідуалізованого підходу до тренування в силових видах спорту. Прогресивність навантажень і регулярна оцінка результатів є ключовими факторами для досягнення успіху. Поєднання різних методів тренувань дозволяє підвищити ефективність тренувального процесу, знизити ризики травм і забезпечити тривалий розвиток фізичних можливостей спортсменів. Тренери мають адаптувати методики тренувань з урахуванням специфіки конкретного виду спорту, індивідуальних можливостей атлета та рівня його підготовки.

Ключові слова: силові види спорту, методи тренування, прогресивність навантажень, індивідуалізація, кругові тренування, суперсети, функціональні тренування, фізична підготовка, відновлення.